

EUSKARAREN IRAUPENA, ATZO ETA GAUR (*)

Donostia, 2006ko irailaren 25a

*Ana Mª Toledo Lezeta.
Deustuko Unibertsitatea. Donostiako campusa.
Giza Zientzien Fakultatea*

Lehendakari jaun txit gorena, jaun-andre txit goren eta prestuak,
Deustuko Unibertsitateko irakasle-klaustrokide txit prestuak,
jaun-andreak:

gizakiaren historian zehar, konplexua izan da hizkuntzen gizarte-erabile-
ra erregulatzeko era. Babelgo Dorretik gure egunetaraino dirau eta gizateria-
ren kultura guztietan presente dago. Gai konplexu eta tentuz erabiltzekoa, giza
taldeen sentiberatasuna ukitzen baitu, eztabaida sutsu eta jarrera setatiak so-
rرازiz.

Lehia konplexu horretan, hizkuntza batzuk galtzaile atera dira. Joan egin
zaizkigu. Beren desagerpenarekin batera, behin ere berreskuratuko ez den gi-
zateriaren kultur ondarea ere hil da.

«La extinción de cada lengua supone una pérdida irrecuperable de cono-
cimientos históricos, culturales y ecológicos. Cada idioma es una expresión
única de una experiencia humana del mundo», dio Unesco Etxeak munduko
hizkuntzei buruz eginiko txostenean (1).

Azken bost mendeetan, munduan hitz egiten ziren hizkuntzen erdiak de-
sagertu dira. XX. mendean, gainera, galera-erritmoa oso azkarra izan da:
1970-1985 urteen artean munduan hitz egiten ziren hizkuntzetako %40 de-
sagertu zen.

(*) 2006-2007 ikasturteko irekiera-hitzaldia Deustuko Unibertsitatean.

(1) Unesco Etxeak munduko hizkuntzei buruz eginiko txostena, *Words and Worlds: world languages review*, Multilingual Matters-ek argitaratu zuen 2005eko ekainean. Urte berean argita-
ratu zen euskaraz: *Hizkuntzen mundua. Munduko hizkuntzei buruzko txostena*, Euskal Herriko Uni-
bertsitateko Argitalpen Zerbitzua, Bilbao. Aipamenerako ik. *Expansión*, 2005.05.20, 41. or.

Euskarak bizirik iraun du. Ahozko euskarak, eta ahozko euskararen esparruek eutsi omen diote bizirik euskarari. Hortxe landu eta ondu ei da euskara, eta, oro har, gure kultura (2).

Seguru aski ahozko euskarak eta ahozko euskararen erabilera-esparruek eutsi diote bizirik euskarari. Belaunaldiz belaunaldiko ahozko transmisioak eutsi dio bizirik. Baina iraungo ote zuen euskarak ahozkotasan hutsean, bizi den testuinguruan bizita, hots, Europako Mendebaldean? Ez ote du inolako ekarririk egin euskara idatziak? Idatzizko euskararen ekarririk gabe, ez ote zen euskara XX. mendean desagertutako edo desagertzear dauden hizkuntzen estatistiketan egongo? Kasualitate hutsa ote, XX. mendearen ia azken laurdenean hain ehuneko handia (%40) desagertu izana? Noiz desagertuko hainbeste hizkuntza eta juxtu, Mendebaldeko kulturaren behinik behin, Lehen Munduaren kulturaren behintzat, giza eskubideak aldarrikatu ondotik, gutxiengoaren eskubideak errespetatzeko sentiberatasuna gehituz doanean, irakaskuntzaren sozializazioa erdiesten denean, komunikabideen hedapena indarrean sartzean, eragin sozioekonomiko eta kultural nabarmenak dakartzan industrializazioa zabaltzen denean: hiriko kultura nagusituz doanean, gizartea gero eta sekularra goa denean.

Gizarte-aldaketei aurre egiterik izan ez duten hizkuntzak dira, seguru aski, desagertzen direnak. Euskarak, azken orduan bada ere, bere testuinguruan –Europako Mendebaldean– gertatutako aldaketei aurre egin zien, eta horrela lortu du orain arteko iraupena.

Aurreikuspenen arabera, XXI. mendean munduko ondare linguistikoaren %90 galduko da. Agidanean, ondare linguistikoa gordetzearen kaltetan doaz gizartearen aurrerapenak. Egun bizileku dugun herrixka globalak badu sentiberatasunik ingurugiroa zaintzeko edo ondare artistikoa gordetzeko; baina, antza denez, ondare linguistikoaren galerak ez du gehiegi arduratzen. Itxuraz, Babelgo Dorrea eraiki aurretiko egoera du erosen mundu honek: elebakartasuna du atsegin, nonbait, mugarriak hautsiz independentzia interdependentziara eraman duen egungo munduak. Botere absolutuak elebakartasuna du amets. Harako «la lengua es la compañera del imperio» ez zuen asmatu gaztelar botereak. Gaztelar boterearen aurretikoa da eta inperio guztien ezaugarri komuna. Babelgo Dorrea eraikitzen hasi aurretiko egoera omen perfektua, eta beti ere, horra itzultzeko joera izan du botere absolutuak. Lehiaren gain eraiki da Babelgo Dorreaz geroztikako hizkuntzen ibilbidea, eta hizkuntzaren batek nagusi izatea bilatu du. Egungo herrixka globalaren plaza digitalak modu gordinagoan erakusten du hizkuntza bakarrerako joeraren makurrera.

---

(2) Hala zioen Pello Esnalek 2005eko azaroaren 25ean Donostiako Koldo Mitxelena Kulturunean emandako hitzaldian: «Herri-prosa: oinarri eta bide». Goian adierazitako hitzak 2005.11.23ko *El Diario Vasco*ri (76. or.) aurreratu zizkionak dira.

Lehia horretatik bizirik atera da euskara gaur arte. Mirarien erresumako emaitza ez bada, nonbait aurkitu behar argibideak: edo garai bakoitzak ezarritako egitekoei beranduegi baino lehenago erantzutera heldu izanean, edo komunikazio-bitartekoaz gain, identitate-zeinu ere izatean, edo...

Izan ere, aspaldi utzi zion euskarak Euskal Herriko hizkuntza bakarra izateari. Eta hizkuntz ukipen-egoeran, –diglosian zein elebitasunean–, ez da inoiz izan boterearen hizkuntza ofiziala: latinak, gaztelaniak edo frantsesak bete dute zeregin hori. Hizkuntzok izan dira jakintza igortzeko bitartekoak, herritarren bizimodua arautu eta epaituko duten legeak egitekoak... Hitz batean, bizitza publikoko hizkuntzak.

Testuinguru honetan, nekazari-giroko euskal gizartean, ahozko transmisioak eman dio zinez iraupena euskarari. Familiaren transmisioa belaunaldi berriek bereganatzeak eta beren eguneroko bizitzako zereginetan erabili izanak (etxean, lanean, lagunartean...) eman dio jarraitutasuna euskarari mendez mende.

Jarduera-eremuak bereizten ditu hizkuntz erabilerak. Nekazari-mundua eta jakintzaren edo boterearen mundua elkarrengandik aparte bizi dira. Nahiz eta batetik bestera iragatea ez duen muga itxi batek eragozten, apenas erabiltzen diren pasabideak: nekazari-giroak ez du oso eskuragarri, ez interesgune ere, jakintzaren edo boterearen giroa, eta giro honek ere ez baserritar ezjakinen kultura. Ez da partekatzen bizitza-barrutirik; bakoitza berean bizi da.

Zentzu honetan, ahozko transmisioak eman dio iraupena euskarari. Egia da; ez, horregatik, egia oso-oso. Izan ere, hizkuntza baten iraupenak hiru zutabe ditu oinarrian: bata, transmisioa, belaunaldi batetik besterako transmisio zuzena; bestea, norbere hizkuntza duintzat jotzea eta ordezkatzeko nahirik ez sentitzea; eta hirugarrena, garaian garaiko barruti komunikatibo guztietan erabiltzea. Horra hor, desagertzeko arriskua saihesteko hizkuntzak behar dituen euskarri ezinbestekoak. Euskarari dagokionez, bistan da: belaunaldi batetik besterako transmisioak ez du huts egin. Argitaratutako lehen liburuak hizkuntza landuaren estatusa eskaini nahi dio euskarri. Hirugarren zutabea geratzen da betekizun: garaian garaiko barruti komunikatibo guztietara heltzea. Lehen zutabea da sendoa; bigarrena, mehea; eta hirugarrenak ez du zimen-durik atera.

Horregatik baieztatu daiteke ahozko euskarak bermatu duela euskararen iraupena; ezin gutxietsi, ordea, ahulagoa den bigarren zutabea: XVI. mendean agerkera egin eta harrezkero etenik gabe eraikitzen joan dena. Euskal literaturaren sorrera markatzen duen liburuak euskararen estatusa aldatu nahi du: herri-hizkuntza izatetik hizkuntza landu izatera egin jauzi. Hurrengo liburuak markatzen du euskal prosaren jaiotza; baina, egileak berak dioenez, jasotako mandatuari uko egiteko zorian egon zen, hain zeregin zaila zuen esku artean, hain «sterilenetarik eta diversenetarik» erabili beharreko hizkuntza. Hala eta guztiz, eutsi egin zion zereginari; besteak beste, euskaldunok beste nazioeta-

koak baino beherago geldi ez gintezen gure hizkuntzan Jauna ezagutzeko eta gurtzeko orduan (3).

Latinetik eratorritako hizkuntzek ahozkotasan soilari idazkuntza gehitukoan, beste horrenbeste egin zuen euskarak, geroxeago bada ere. Hau da, Europako Mendebaldeko testuinguruan, latinak hizkuntza landu eskusibo izateari uzten dionean eta latinetik jaiotako herri-hizkuntzak hizkuntza landuaren estatusa eskuratzeko lantegian hasi eta laster, euskarak ere bide horri heltzen dio. Hizkuntzaren estatusa zegoen jokoan: hizkuntza landua izatea lortzeko, ezinbestekoa zen idaztea. Idazkuntzaren barrutiari eusteak bestelako estatusa ematen die ahozkotasan hutsean bizi ziren hizkuntzei.

Lehen liburuak, Etxeparerenak, estatus-aldaketari erantzuten dio; bigarrenak, Leizarragarenak, beste alderdi bat gehitzen dio: ezagutza batzuk ematera bideratua egonik –Testamentu Berria eta beste erakusten dituen– agerian uzten du gaingitu beharreko erroka: hizkuntza «diversenetario» idazketarako abiapuntu izateak sortutako eragozpenak. Funtzio praktikoa duen liburuak hizkuntza homogeneous bilatu behar du lehenik eta behin, aurrez aurre ez daukan hartzailearekin harremana errazten diolako.

Euskara moldiztegiara heltzen den unetik, formulatuta gelditu ziren ahozkotasetatik idatzirako jauziak eragiten dituen aldaketak: hizkuntzaren bi ardatzen –corpusaren eta estatusaren– kudeaketa. Kudeaketa bikoitz horri aurre egiteko, beharrezkoa da hizkuntza duinaren alde lan egitea: ezinbestekoak dira gramatika, hiztegia...; idazketarako euskara-eredu bat izatea, inguruko hizkuntzen mailako dela erakustea... Corpusaren kodifikazioa eta eskuratutako estatusa gordetzea eta areagotzea ez ziren beharrezko ahozkotasan hutsean; baina hizkuntza idatzira eramateak alderdi horiek guztiak aintzat hartu eta lantzea eskatzen zuen. XVI. mendean planteatu eta aurrerantzean, nahiz eta garaia baino geroxeago edo geroago izan, euskal letrek corpusaren eta estatusaren ardatzok kudeatuko dituzte. Eta ahulezian bada ere, etengabe erantzungo arazo horiei. Gaur arte, erantzun ere. Horregatik, hain juxtu, euskal letrek ere beren ekarria egin diote euskararen iraupenari.

Euskara ez da, baina, hizkuntza noranahiko: mendeetan zehar eginkizunen alorra mugatua duen barrutia izango da euskararena. Kultura idatziak hutsuneak erakusten ditu: euskararekin lehian diren hizkuntzek eskusiboki bereganatzen baitituzte zenbait komunikazio-esparru.

Luzaroan, herritarren gutxiengoena izan da kultura idatzia. Ahozko kultura bizi izan da gehiengoa. Horrela iraun du euskarak mendez mende ahozko kultura nagusi zen bitartean, nahiz eta batik bat baserritar ezjakinen hizkuntza izan eta ez noranahikoa eta zernahitarakoa.

---

(3) Hala dio Ioaanes Leizarragak bere itzul-lana Joana Albret Nafarroako Erreginari eskaintzerakoan. Euskaltzaindiak, Bilbon, 1990ean egindako edizioan, ik. 252-253. orr.

Zernahi gisaz, hizkuntza idatziz erabilia eta hizkuntza bera arretagune izanda heltzen da industri gizartearen jaiotzara. Industrializazio-prozesu modernoak aldaketa demografikoak, soziologikoak eta ideologikoak eragingo ditu: dela lantoki berrietara datozen etorkinak, dela hirien hazkundera, dela gehitzen hasia zen eskolaratzeko aukera ere. Gizarte-aldaketa honen iragarpenaren inguruan, euskararen hil-kanpaiak entzuten dira (4), baina ez dira mugatzen negar-lantuetara. Ordu arteko erabilera-barrutien hedapena eskatzen dute, agonia-egoera gaintzeko. Hau guztia planteatu ote zitekeen euskara ahozotasun hutsean bizi izan balitz?

Euskal Herrian, Bilbo eta Nerbioi ibaiaren ezkerrean hasiko da eratzten industria modernoa, XIX. mendearen azken herenean. Gertaera sozioekonomiko honen eragin linguistikoa atzemateko, datu bat besterik ez: 1866an bizkaitarren %81,4k euskaraz hitz egiten zuen; 2001ean %25ek.

Nekazari-girotik industriarako jauzi hau dela-eta, itxuraldatzen hasten da euskararen ordu arteko hizkuntz esparruen banaketa: lantoki berean ari dira hizkuntza desberdinetakoak (5). Nekazari-giroko lanetan, komunikazio-bitartekoa zen euskara. Orain, hizkuntzen erabilerak bereizi dituzte eta lana ere. Aldaketa sozioekonomiko honek, aldi berean, kolokan jartzen zituen ordu arteko euskal letren oinarri ideologiko eta erlijiosoak, eta baita letra horiek gobernatu nahi izan zituzten ahozko kulturaren oinarriak ere. Euskarazko adierazpen idatziak baztertu edo arbuatu egin zuen industri prozesuak zekarren aldaketa. Euskarak ez ditu bereganatuko sortzen doazen barruti berri horiek: hiria, meategia, fabrika... Hala eta guztiz ere, garai horretan bertan, hil-kanpaiak jotzearekin batera, bada eskabiderik: euskara irakaskuntzara, euskara aldirietara, euskara Batzar Nagusietako aktetara, euskara kaleko errotuluetara... Euskara gorde, zabaldu eta duinduko duen erakunde baten proiekturik ere egin zen. Baita ortografia batzeko ahaleginik ere. Nahiz eta euskarak bizkar eman itxuraldatzen hasi den gizarte-guneari, arautze- eta normalizazio-prozesuek eginkizun izaten jarraitzen dutela geratzen da agerian inoiz baino modu larriagoan eta ozenagoan.

Zinez, XX. mendearen bigarren erdia arte ez da emango urrats erabakigarriak alor horietan. Industrializazio-prozesua geroz eta hedatuagoa denean mamitzen da, hain zuzen, prozesuaren sorreran egindako aldarrikapenen muina. Eta aldarrikapen horien muina ontzearekin batera, «euskara hirira» helbu-

(4) Adierazgarri izan daitekeen aipamen bakar bat besterik ez: Felipe Arrese Beitiaren «Ama euskeriari azken agurrak» da 1879an Elizondon ospatutako Lore-Jokoetan saritutako bertsoa.

(5) «Enda, oitura ta izkera guztietakoak nasteen dabiltz: *ingeles, prantzes* ta españatarrak, euskaldunak eta erdalduak; Arabar ta naparrak Galizia ta Asturiaskoen ondoan; Santander, Palenzia, Burgos, Balladolid, Soria, Logroño ta Zaragozakoak Zamudion edo Muxikan, Amoroton edo Errigoitin, Errezillen edo Asteasun, Amezketan edo Ataunen jaio diranakin batera». AGUIRRE, Domingo: *Garoa*, Arantzazuko Frantzizkotar argitaldaria, 5. argitalpena, 1981, 187. or. (Aita Villasantek prestatutako edizioa).

rua gehitzen zaio lehen aldiz, ondorio guztiekin: ideologia guztietara ireki, gizar-antolamendu berri eta anitzetara zabaldu.

Ez zen eginkizun erraza. Izan ere, ordu arte erabili gabeko esparruetara eramane behar zen, zein hizkuntza, eta euskalkietan sakabanatutakoa, baserrian eta itsas ertzean bizi zena, Eliza babesle nagusi izan eta ahozkotatuta zutabe nagusi zuena.

Berebiziko eztabaida ideologikoen artean hasten da euskararen eskolarako bidea, nahiz batasunerakoa. Ideologizatu egiten da ortografia, testu-liburuetarako hautatutako eredu linguistikoa... Hor daude, euskara bizitza modernorako ere komunikazio-bitarteko nahi dutenen aurrean, bizitza moderno honekin ezer jakin nahi ez dutenak, baserriko euskara garbiari eutsi nahi diotenak, eredu batu baten aurrean euskalkiari eutsi nahi diotenak...

Tirabira bortitzen artean, gero eta haur gehiagok zuten euskara eskola-hizkuntza, jartzen ari ziren euskara batu baten ereduaren oinarriak. Gogotik egiten da lan militantziaz, euskararen erabilera sustatzeko –«Bai Euskarari kanpaina», adibidez– eta esparru berrietara zabaltzeko: idazle nahiz kantari, jakintza-alor desberdinetako aditu, nahiz hedabideetako profesional –«24 orduak euskaraz» irratsaioa, kasu–. Euskaltzale bakoitzak urrats bat eman nahi du aurrera, komunikazio-barruti berrian edo berri nahi den hartan.

Hau guztia, noiz eta munduan hitz egiten ziren hizkuntzetako %40 desagertzen ari zen garaian: 1970-1985 urteetan.

Urtealdi hauetan, hain juxtu, pizten da eztabaida Europako Kontseiluan. Nola liteke hain kezkatuta eta arduratuta izatea kultur ondarea babestearekin eta hizkuntzen desagertzearen aurrean ez-ikusiarrena egitea? (6) Urte batzuetako azterketa eta eztabaida ugariren ondotik 1988an onartu zuen erakunde honek «Eremu urriko edo eskualde hizkuntzen Europako Gutuna» (7). Txosten honek ideologi korrante gehienetako legebiltzarkideen onospena izan arren, Gutunaren edukiok bere erritmoan eramaten ari da lege-ordenamenduetara estatutako bakoitza: Espainiak, esaterako, 1992an izenpetu eta 2001ean jarri zuen indarrean. Frantziak, eztabaida ugariren ondotik 1999an izenpetu izanagatik, ez

---

(6) «Propio del Consejo de Europa ha sido el esfuerzo por salvar los monumentos arquitectónicos, los conjuntos histórico-artísticos y los valores de la ecología. Dentro de ese marco gigante de protección y conservación se halla toda esa floración de pequeñas lenguas. En la preocupación por su salvación, se percibe no sólo un sentido humanitario sino también estético. Europa es, en muchos aspectos, una pluralidad de diversidades que han sido capaces de formar toda una unidad mantenida a través de los siglos». PETSCHEN VERDAGUER, Santiago: *Las minorías lingüísticas de Europa Occidental: Documentos (1492-1989)*, Eusko Legebiltzarra, Vitoria-Gasteiz, 1990, vol. I, 79. or.

(7) «Derecho a la diferencia, exigencia de la democracia, principio de justicia, principios de libertad, principios de no discriminación, responsabilidad política de los Estados» ziren Gutunak euskarri izan behar zituen sei printzipioak. Ik. PETSCHEN VERDAGUER, Santiago: op. cit., vol. II, 587-588. orr.

du oraindik ez berretsi, ez indarrean jarri: frantsesa da Errepublikako hizkuntza ofizial bakarra.

1978ko Espainiako Konstituzioak gaztelaniaz gaineko beste hizkuntzei –euskara, katalana, galegoa– ofizialtasuna onartu bazien ere, Autonomia Erki-dego horietako erakundeen jardunera mugatu du hizkuntzontz ofizialtasuna. Gernikako Estatututik sortutako euskal erakundeek beren eskumenak garatuko dituzte: 1982an jarriko du indarrean Eusko Legebiltzarrak «Euskararen Erabilera Normalkuntzaren Legea», hiru erabilera-esparruetara hedatzen dena: hezkuntza, hedabide eta administraziora. Nafarroan, «Ley Orgánica de Reintegración y Amejoramiento del Régimen Foral de Navarra»ren 9. artikuluan oinarrituz, 1986an dator «Ley Foral del Vasculencia de Navarra» honako xede hauekin: gizarte-bizikidetasun barrutietan euskararen erabilera normal eta ofiziala araupetu, baita irakaskuntzan ere. Nafarroa hiru eremutan bereizten du: euskalduna, mistoa eta euskalduna ez dena.

Honela euskara, azken berrogei urteotan, irakaskuntza arautura heldu da, administraziora, hedabideetara, hirira... Inoiz ezagutu gabeko biziguneetara heldu da: sendotasun handiago edo txikiagoarekin, barruti gehienetara heldu da. Komunikazio-barruti gehienak partekatzen ditu beste hizkuntzaren batekin, alde nabarmenak dauden arren, barruti desberdinetan egiten den erabileran. Transmisioa eteten ez bada, prestigioa galtzen ez badu, jarduera-eremu guztietan erabiltzen bada, bizirik iraun beharko luke. Hizkuntzaren egoera ahulak, ordea, iraupenaren nolakoa baldintzatzen du erro-errotik.

Ahula da, hiztun kopuruarengatik: 800.000ren bat euskaldun gara, ia denak elebidunak, 352 milioi gaztelaniazko hiztunekin eta 122 milioi frantsesezko hiztunekin hizkuntz ukipen-egoeran. Gainera, gaztelania zein frantsesarekin partekatzen ditugu erabilera-barrutiak. Euskal hirian bizi gara eta, historian ez bezala, erabilera-barruti gehienak partekatzen ditugu bi hizkuntza indartsu horiekin: hizkuntzok lehian daude komunikazio-barrutiotan. Bestalde, ez da berdina 800.000 hiztun horien hizkuntzak duen lege-babesa eta erakundeen aldetiko sustapena: gutxienez hiru abiadura desberdinetako lurraldeetan bizi dira euskal hiztunok. Abiadura desberdinetako hiru guneak, gainera, uhartetxo osaturik daude: giro euskalduna nagusi duen uhartetxoak beste hizkuntza bat du gailen berbertan.

Ahozko transmisioak funtzionatu duen gizarte batean eta hizkuntza egin-kizun ugaritarako tresna bezala behar ez zen gizarte batean iraun du euskarak luzaroan. Industri iraultzak ekarritako aldaketetara egokitu da, azken unearan unean. Horretan ari zela, Berrikuntzaren, Informazioaren, Ezagutzaren eta Globalizazioaren Gizartea iritsi da tupustean: berria berehala zaharkitzen duen Gizartea. Gai izango ote gara, bata bestearen atzetik, geroz eta abiadura handiagoaz datozen hizkuntz erabileraren erronkei erantzuteko? Nekazari-gizartearen mende askotako iraupenak, nahiz industri gizartearen iraupen nabarmen laburragoak, estuasun eta higadura handiarekin bada ere, aldaketetara egokitze

astia eman du. Kultura idatziaren euskarriak berak –liburuak– mendetako iraupena izan du, baina hamarkada batean indarra galdu du. Web orrien ordua da. Liburutegia osatzen hasi orduko egin behar izan du euskarak web orrirako jauzia. Aurreko mendean, 1960 aldean ezagutu genuen gaztelaniazko telebista. ETB 1982ko abenduan hasten da emititzen, TVEren ordu arteko monopolioa apurtuz. Euskarazko telebista-kate bakarra satellite bidez saio batzuk emititzera heldu denean, horrelako 374ren bat kate daude gaztelaniaz eta 220ren bat frantsesez. Eta kopuru hauek txiki uzten ditu ingelesak. Hitz batean: bizi garen gizarte honetan, pertsona edo organizazio bakoitzak ia ahalmen mugagabea du, bere informazio-biltegiez gain, besteek eragindako informazioa erabiltzeko.

Zenbaki absolututan inoiz baino gehiago gara euskaldunak, inoiz baino komunikazio-barruti gehiagotara iritsi da euskara, egun inork ez du auzitan jartzen euskara kultur hizkuntza denik... Eta, hala ere, hil-kanpaien hotsa ez da zeharo isildu: izango ote gara gai Ezagutzaren eta Informazioaren gizartean ere euskaraz bizi izateko? Gizarte-modu berri hau, aukera ala mehatxua ote?

Zaharkituak gelditu dira, bistan denez, nekazari- eta industri gizarte-ereduei zegozkien egitekoak, jokabideak eta azter-ereduak. Informazioaren Gizarteak ekonomiaren eta gizartearen antolaketa-modu berri bat izendatzen du. Hori azpimarratu da, nahiz eta bista motzekoak izango ginatekeen Gizarte honen ezaugarriak alor sozioekonomikora mugatuko bagenitu. Nolatan Informazioaren eta Ezagutzaren Gizartean aintzakotzat hartu ez hezkuntzaren, kulturaren eta hizkuntzen erabileraren dimentsioak? Izan ere, Ezagutzaren eta Informazioaren Gizarteak hizkuntzaren erabilera du euskarri –mintzaira zibernetikoa, mintzaira arrunta, berau abiapuntu duten argot berriak...–. Gizarte honetan, interakzioan oinarritzen da mintzaira arrunt eta argot berri horien erabilera. Industri gizartearen ohiko hedabideek eskatutako trebetasun pasiboez gain –entzun, ulertu–, aktiboak bultzatzen ditu –erantzun, komunikatu (blog-a, chat-a, SMSa, posta elektronikoa...)–. Beraz, mintzaira arruntaren eta argoten erabilek gizarte honen gune-gunean jarraitzen du. Laster omen gara makinekin hitz egiten eta hauek gizakion aginduak ulertzen. Baina, agian, ingelesa edo txinera bakarrik ulertuko dituzte. Babel aurretiko egoerara itzultzeko joeraren erakuskeri ote? Kontua da egoera perfektu hori desegin egin zuela gizakiak, zerrura helduko zen Dorrea eraikitzen hasi zenean. Hortik etorri zen aniztasuna. Eta gizakiak aniztasunari eutsi dio mendez mende, nahiz eta aniztasun horrek murrizketa ikaragarriak jasan. Agian, makinekin hitz egiteko ezinbestekoa izango dugu *lingua franca* bat, baina *lingua franca* hori gizakiaren hizkuntza erabilera-esparru guztiak ordezkatzera helduko ote da? Afektiboak ere bai? Edo, *lingua franca* horrekin batera, bere ama-hizkuntzari eutsiko dio hiztun bakoitzak? Industri iraultzak ekarritako garapen jasanezinari, garapen jasangarria kontrajarri zaio. Gaur, Ezagutzaren eta Informazioaren Gizartean bizi gara. Bihar, ez jakin. XXI. mendean munduko ondare linguistikoaren %90en desagertzea iragarri dute. Babelgo Dorreak ekarritako hizkuntzen arteko lehian, ba ote planteamendu ekologikorik egiterik?